

Dommerforeningens utvalg for strafferett og straffeprosess

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres ref. 14/2169 – TEI

Mulig prøveprosjekt i Oslo – vurdering av hurtigspor for iretteføring av straffbare handlinger

Det vises til departementets brev 11. april 2014.

Departementet ber om synspunkter på spørsmålet om det bør etableres et prøveprosjekt med et hurtigspor for iretteføring av straffesaker mot utenlandske borgere med svak tilknytning til riket, og peker på noen temaer man særlig ønsker innspill om.

Norges Juristforbund (dommerforeningen/politijuristene) er en av adressatene for brevet, som er oversendt dommerforeningens utvalg for strafferett og straffeprosess. Utvalget består av lagdommer Arne K. Uggerud, Frostating lagmannsrett (leder), lagmann Torolv Groseth, Eidsivating lagmannsrett, sorenskriver Stein Husby, Kongsberg tingrett, førstelagmann Dag Bugge Nordén, Agder lagmannsrett, lagdommer Jarle Golten Smørdal, Gulating lagmannsrett, og tingrettsdommer Cathrine Fossen, Gjøvik tingrett.

Vi har ikke hatt mulighet for å gi en tilbakemelding innen fristen 5. mai 2014 og kan heller ikke på dette stadiet gi noe fullstendig svar på de spørsmål departementer stiller. Vi finner likevel å burde peke på enkelte problemstillinger som kan fortjene oppmerksomhet i det videre arbeidet med et konkret forslag til prøveprosjekt.

Vi må ta det forbehold at det kan være ulike oppfatninger om et rettspolitisk spørsmål som hvilke virkemidler man bør ta i bruk i bekjempelsen av kriminelle utlendinger.

På hovedspørsmålet kan vi svare bekreftende: Det bør etableres et prøveprosjekt som tar sikte på en raskere og mer effektiv behandling av straffesaker som særlig tar sikte på personer uten tilknytning til Norge. Vi kan slutte oss til hovedsynspunktene i artikkelen tingrettsdommer/avdelingsleder Anne Marie Lund og sorenskriver Geir Engebretsen, Oslo tingrett, publiserte i Aftenposten 2. april 2014, og som forutsettes kjent.

Som nevnt av Lund og Engebretsen, blir det nødvendig å endre tredagersfristen for innkalling av siktede i straffeprosessloven § 86 annet ledd. Ellers vil mye kunne oppnås ved utarbeidelse av hensiktsmessige rutiner for samhandling mellom berørte instanser.

Endringene som finnes nødvendige i straffeprosessloven for å gjennomføre hurtigsporet, må ikke bare oppfylle kravene til rettferdig rettergang i EMK artikkel 6 nr. 1. Reglene må også gis en så generell utforming at man ikke står i fare for å krenke diskrimineringsforbudet i EMK artikkel 14. Fengsling som har et pønalt formål, må forankres i straffelovgivningen eller straffeprosesslovgivningen. Straff skal styres av en lovgivning som er lik for alle som oppholder seg i Norge, uavhengig av om de er utlendinger eller norske borgere og uavhengig av oppholdsstatus, jf. Prop. 138 L (2010-2011) side 35 til endringene i utlendingsloven 6. januar 2012 nr. 2..

De straffeprosessuelle reglene må være så generelle at de også vil komme til anvendelse på andre enn målgruppen kriminelle utlendinger. Det kan likevel være fornuftig at prosjektet, for ikke å gape over for mye, primært konsentreres om denne gruppen. Det er påtalemyndigheten som må initiere at en sak skal behandles på hurtigsporet. Domstolen må ha en beredskap og rutiner for å gjennomføre saken i samhandling med andre aktører som forsvarere og tolker. Ettersom det er et prioriteringsspørsmål hvilke straffbare handlinger påtalemyndigheten finner det hensiktsmessig å fremme til behandling på hurtigsporet, vil en viktig del av prosjektet være å gi generelle direktiver for politiets og påtalemyndighetens prioriteringer.

Ettersom kriminelle utlendinger nettopp er både kriminelle og utlendinger, er det hensiktsmessig å se utlendingsrettslige og straffeprosessuelle tiltak i sammenheng i en planmessig innsats mot denne gruppen. Siktemålet med reformen er å få straffesaken gjennomført, straffen fullbyrdet og utvisningen effektivt uten at siktede gis mulighet for å unndra seg forfølgningen eller utvisningen. For å oppnå dette formålet, må det være en vid adgang til frihetsberøvelse under hele prosessen.

Vi minner om at bruken av tvangsmidler overfor utlendinger som begår kriminalitet, svært nylig har vært behandlet av lovgiveren ved endringene i utlendingsloven i 2012, se lov 6. januar 2012 nr. 2. Lovendringen trådte i kraft 1. mars 2012. Forarbeidene inneholder en grundig drøftelse av disse problemstillingene, se særlig Prop. 138 L (2010-2011), hvor bruken av tvangsmidler overfor utlendinger som begår kriminalitet, er behandlet i kapittel 7. Nye regler om tvangsmidler mot kriminelle utlendinger, herunder pågrepelse og fengsling, ble gitt ved endringer i utlendingsloven §§ 105, 106 og 106 a.

Det vil være en utfordring ved utarbeidelsen av prøveprosjektet å ivareta kravet til forholdsmessighet ved frihetsberøvelse for straffbare handlinger som etter etablert straffeprosessuell praksis ikke er alvorlige nok til å begrunne varetektsfengsling. I følge departementet bør sakene som skal inngå i et eventuelt prøveprosjekt, kjennetegnes av et enkelt og oversiktlig bevisbilde, hvor påtalemyndigheten normalt nedlegger påstand om reaksjon i form av bot, betinget eller kortere ubetinget fengsel. Saker hvor siktede pågripes på fersk gjerning for mindre narkotikalovbrudd, og enklere vinningskriminalitet viktige gruppe.

Vi finner grunn til å tro at det i mange saker vil være behov for å holde siktede fengslet utover tre dager. Det kan vise seg å bli for vanskelig å få saken behandlet i tide innenfor de krav som må stilles til forsvarlig saksbehandling. Selv om man skulle lykkes med dette, vil man ikke kunne fullbyrde straffen før dommen er rettskraftig. Man bør ikke forutsette at siktede er samarbeidsvillig. Han kan se seg tjent med å bruke rettsmidler for å forsinke prosessen.

Også etter at straffesaken er gjennomført, vil det være behov for frihetsberøvelse i medhold av utlendingsloven. Det kan diskuteres om adgangen til bruk av frihetsberøvelse etter § 106 går langt nok. Meldeplikt og pålegg om bestemt oppholdssted i § 105 første ledd bokstav c vil nok i mange tilfelle være utilstrekkelig overfor målgruppen på hurtigsporet.

At man ikke klarer å få saken behandlet ferdig innen tre dager, bør ikke lede til at den uten videre tas av hurtigsporet og overføres til et mer sendrektig "hovedspor" med risiko for at siktede unndrar seg forfølgning og eventuell utsendelse. Vi mener det bør inngå som et element i prøveprosjektet å utrede mulighetene for frihetsberøvelse utover tre dager når det er behov for det.

Det er neppe tilstrekkelig grunnlag for å utvide de alminnelige vilkårene for varetektsfengsling og vil være betenkelig å gi regler i straffeprosessloven som innebærer en utvidet adgang til fengsling av personer innenfor målgruppen. Behovet for utvidede tvangsmidler rettet mot kriminelle utlendinger, bør derfor dekkes i medhold av utlendingsloven. Slike tiltak vil ha et utlendingsrettslig, ikke et straffeprosessuelt siktemål. Etter menneskerettskonvensjonene er det en temmelig vid adgang til bruk av tvangsmidler rettet mot kriminelle utlendinger, se redegjørelsen i Prop. 138 L punkt 7.1.3 side 28–30 og nærmere om diskrimineringsforbudet i EMK artikkel 14 i punkt 7.2.4.4 på side 34.

Selv om fengsling av en kriminell utlending i medhold av utlendingsloven ikke primært vil ha en straffeprosessuell begrunnelse, vil det kunne lette iretteføringen av straffesaken at det blir mulig å holde siktede fengslet i større utstrekning enn etter straffeprosessloven.

Det faller utenfor rammen av denne uttalelsen å gå nærmere inn på detaljspørsmål. Som et konkret eksempel nevner vi likevel at enkelte regler om tvangsmidler i utlendingsloven knytter rettsvirkninger til at utlendingen "er ilagt straff", jf. § 105 første ledd bokstav c og § 106 a bokstav d. Disse bestemmelsene anses å være slik å forstå at det ikke kreves at straffen skal være rettskraftig, jf. Prop. 138 L side 33–34. Dette kan bidra til å løse utfordringen med å holde siktede fengslet inntil dommen er rettskraftig og kan fullbyrdes.

Uttalelsen sendes som anmodet i brevet til trude.einersen@jd.dep.no og desiree.ruud@jd.dep.no.

Uttalelsen sendes av undertegnede etter at teksten er godkjent av utvalgets øvrige medlemmer.

Skien, 20. mai 2014

Dag Bugge Nordén
Førstelagmann